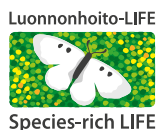
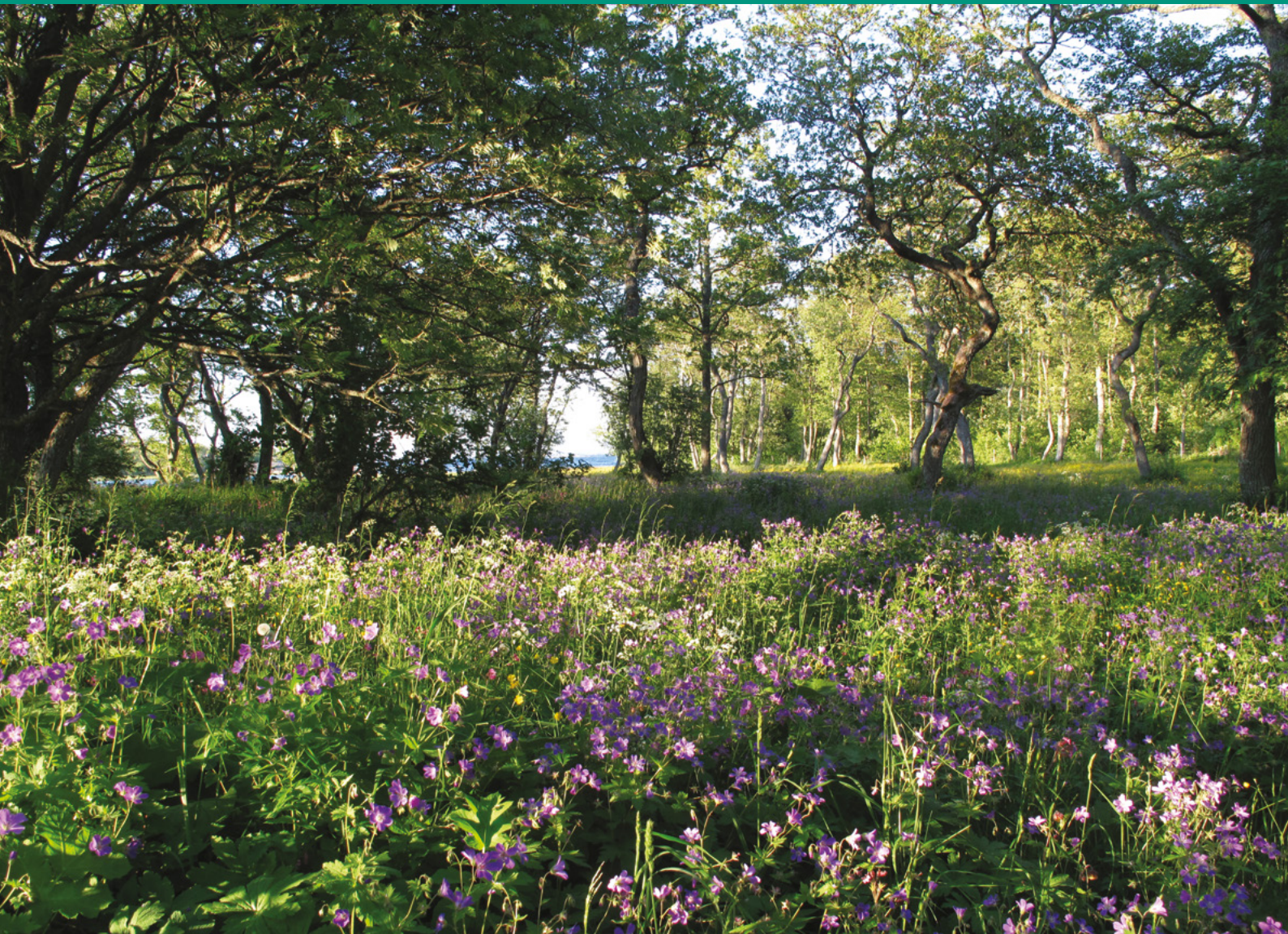

NATURVÅRD-LIFE

Artrikedom i den finländska naturen

<http://www.metsa.fi/web/sv/naturvardlife>

LAYMAN'S REPORT

På Telkkämäki kulturgård i Kaavi vårdas landskapet genom svedjebränning och bete.

BILD: KAISA RAATIKAINEN

VARFÖR VÅRDA NATUREN?

Det räcker inte alltid med att inrätta skyddsområden för att skydda hotade naturtyper och bevara arter. Ofta behövs människans hjälp för att bevara eller stärka naturens mångfald med hjälp av skyddsområden.

Naturvård innebär aktiva åtgärder i syfte att höja skyddsområdenas värde.

Exempelvis försämrar ett för stort antal granar i lundskogar livsbetingelserna för lundarnas unika arter. I den vitryggiga hackspettens habitat – ljusa gamla lövskogar – gör en ökning av granbeståndet så småningom häckningsmiljön olämplig för arten. Genom att röja granarna kan man öka mängden ljus och förbättra markens egenskaper så att lundarterna kan frodas.

Vårdbiotoperna som formats av traditionellt jordbruk och deras speciella arter hör till den mest hotade naturen i Finland och de kan inte bevaras utan kontinuerlig vård, såsom bete eller slåtter årligen.

Utan vårdåtgärder riskerade Naturvård-LIFE-projektets målområden att förlora sina värden i fråga om arter.

Inom projektet vårdades naturen i Finlands artrikaste habitat på många olika sätt. Människans aktiva roll som naturvårdare kom fint fram.

BILD: JUKKA MATTLAR

Kor av rasen Highland cattle betar på en strandäng på Jurmo i Skärgårdshavet.

Naturvård-LIFE

LIFE+ är Europeiska unionens finansieringsinstrument för miljö- och naturskyddsprojekt. Det används till att stöda verkställandet av EU:s miljöpolitik genom att finansiera projekt med anknytning till miljö- och naturskyddet samt klimatförändringen. I Finland har LIFE-programmet bidragit till att främja vården av områden som hör till Natura 2000-nätverket. Natura 2000 är ett nätverk av skyddsområden som täcker hela Europa, vars syfte är att trygga värdefulla naturtyper och hotade arters överlevnad inom EU.

Naturvård-LIFE var inriktat på att förbättra Finlands mest artrika naturtyper tillstånd i de skyddsområden som omfattas av Natura 2000-nätverket från Skärgårdshavet till Kuusamo. Inom projektet vårdades under perioden 2011–2016 sammanlagt mer än 1 000 hektar ängar, torrängar, skogbevuxna vårdbiotoper, lundar och gamla lövskogar där bland annat den vitryggiga hackspetten lever. Samtidigt förbättrades förhållandena för arter som är typiska för dessa habitat, men numera är hotade.

Luonnonhoito-LIFE

Species-rich LIFE

- Naturvård-LIFE var ett LIFE+ Natur-projekt.
- Projektet koordinerades av Forststyrelsens Naturtjänster, som har ansvaret för förvaltningen av statens naturskyddsområden.
- Även WWF Finland och Finlands miljöcentral SYKE deltog i projektet.
- Budgeten var 3,6 miljoner euro, varav 50 procent kom från Europeiska kommissionen, medan den andra hälften utgjordes av egen nationell finansiering.
- Projektet omfattade 64 Natura 2000-områden från Skärgårdshavet till Kuusamo.
- Denna publikation berättar om projektets resultat.

Vårlig grönska i en hassellund.

BILD: HELENA LUNDÉN

Planering och genomförande av naturvård i traditionella betesmarker

Inom projektet Naturvård-LIFE vårdades totalt 450 hektar vårdbiotoper i 32 olika Natura 2000-områden. Lokala djurägare fortsätter att sköta betesmarkerna i största delen av projektområdena.

Bilderna visar de olika skederna i planerings- och skötselprocessen. För att processen ska lyckas krävs att många olika sakkunniga och aktörer samarbetar och att samarbetet fortsätter även efter att projektet avslutats.

1. Ett projektområde som inte vårdats på tiotals år håller på att växa igen när träd och buskar sprider sig till öppna områden.
2. Planeringen av skötselåtgärderna omfattar inventering av olika artgrupper och kulturarvsobjekt samt förhandlingar om områdets fortsatta vård med ägaren till betesdjuren.
3. Under istandsättningsfasen röjs träd och buskar, och området inhägnas. I arbetet deltar skogsarbetare, skogsmaskinsföretagare, talkoarbetare och många andra samarbetspartner.
4. Objektet vårdas kontinuerligt. Tack vare bete eller slåtter hålls området öppet och när vården fortsätter ökar områdets skyddsvärden så småningom.

BILD: IKA ÖSTERBLAD

Betande djur förhindrar att vårdbiotoperna växer igen.

BILD: MAIJA MUSSAARI

Betesdjuren utför ett viktigt skyddsarbete

Skyddsområdenas vårdbiotoper kan inte bevaras utan betande djur. Uppskattningsvis 20 000 djur – nötkreatur, får och hästar – går redan nu på bete i skyddsområdena i Finland. Även största delen av Naturvård-LIFE:s objekt vårdas i framtiden av fyrbenta naturvårdare.

Projektets koncept visade sig vara mycket effektivt. LIFE-finansieringen användes till att göra upp en skötselplan, ordna inledande röjning och stängsling samt hitta

djurägare som vill bli samarbetspartner och sköta den fortsatta vården.

Ett fungerande samarbete är till nytta för alla parter. Vården av vårdbiotoperna medför i framtiden inkomster direkt till de lokala företagarna, djurägarna. När hotade naturtyper och arter mår bra fyller skyddsområdet sitt syfte så effektivt som möjligt. Tack vare vården kan bybor och andra besökare njuta av de vackra, välskötta landskapen i Natura 2000-områdena.

Uppföljningsdata till stöd för vården

Naturvård är långsiktigt arbete. För att uppnå det önskade målet måste man följa upp objektens status och inrikta skötselåtgärderna enligt hur arterna i området utvecklas. Det här arbetet görs med hjälp av uppföljningsdata som insamlades inom ramen för projektet i

form av både allmän uppföljning av vården och mer ingående uppföljning av arterna. Forststyrelsens Naturtjänster och Finlands miljöcentral kommer att fortsätta med uppföljningen även efter att projektet avslutats, så att vården kan skraddarsys och man kan lära av erfarenheterna även på andra håll.

BILD: CARINA JÄRVINEN

Det insamlas artuppgifter från vårdbiotopobjekten.

Artrika lövskogar behöver vård

I de frodigaste skogarna, det vill säga lundarna, finns en unik sammansättning arter som har anpassat sig till just det här habitatet. I Finland finns numera mycket få lundskogar, i synnerhet lundskogar där det växer ädla lövträd. I dessa små lundområden tar granar för stor plats och skuggar lundarterna, som behöver mycket ljus. Död ved, som är viktig för många hotade arter, är det numera ont om.

Inom Naturvård-LIFE-projektet vårdades totalt 594 hektar lundar i 35 olika Natura 2000-områden. Den vanligaste åtgärden var att röja granarna, men också andra typer av avverkning användes i syfte att ge ädla

lövträd, aspar eller andra lövträd plats att frodas.

Även i Finland är spridningen av skadliga främmande arter ett allt större problem, som hotar de ursprungliga arterna i skyddsområdena. Främmande arter avlägsnades från projektområdena som en del av naturvårdsåtgärderna. De vanligaste främmande arterna som bekämpades var jättebalsaminen (*Impatiens glandulifera*) som tar över lundarna och vresrosen (*Rosa rugosa*) som sprider sig i öppna områden.

Jättebalsamin är en skadlig främmande art som trivs i lundar.

BILD: MAARET VÄÄNÄNEN

BILD: PÄIVI LEIKAS

I Noux nationalpark planterades ekar för att skapa en framtida ekskog.

BILD: HANNA-LEENA KESKINEN

Den akut hotade röda skogsliljan är en av de ståtligaste orkidéerna som växer i våra lundar.

BILD: ANNA-RIIKKA IHANTOLA

Granar avlägsnades från lundar även maskinellt.

Många arter i de artrika miljöerna drar nytta av vården

Många arter ur olika artgrupper, av vilka flera skyddas av EU:s habitatdirektiv, drar nytta av naturvården. I många projektområden skräddarsyddes skötselåtgärderna för någon ur det områdets skyddssynpunkt central art, till exempel den vitryggiga hackspetten.

Även då skötsel av vårdbiotoper planeras utgår man ibland från de krav som en eller flera arter ställer på sina livsmiljöer. Ett exempel på detta är områden där mnemosynefjärilen lever. Mnemosynefjärilens larver lever uteslutande

på stor nunneört. Därför måste skötseln av de ängar där fjärilen förekommer genomföras på ett sätt som gynnar den stora nunneörten.

VITRYGGIG HACKSPETT

Vitryggig hackspett (*Dendrocopos leucotos*) är en hotad art i Finland. Artbeståndet har minskat med mer än 90 procent sedan slutet av 1950-talet. Den här jämförelsevis stora hackspettsarten trivs i lövträdsdominerade skogar med mycket död ved, helst både kullfallen och stående. Hackspetten hittar larver och andra insekter som föda i död ved. Arten föredrar ljusa skogar och undviker områden med många buskar och granar. Den vitryggiga hackspettens habitat vårdas därför oftast genom att röja unga granar och lövträd.

Inom projektet vårdades totalt 81,5 hektar av den vitryggiga hackspettens habitat inom åtta Natura 2000-områden. Med undantag av ett objekt koloniserade den vitryggiga hackspetten alla de vårdade områdena och i två av områdena konstaterades också att hackspetten lyckades med häckningen.

BILD: LASSI KUJALA

Flygekorre

BILD: JUKKA MATTLAR

Nordlåsbräken

BILD: TERHI RYTTÄR

Klippbräcka

MNEMOSYNEFJÄRIL

Den hotade mnemosynefjärilen (*Parnassius mnemosyne*) har försvunnit från en stor del av sitt utbredningsområde då de traditionella betesängarna minskat. Inom projektet iståndsattes mnemosynefjärilens habitat i flera Natura 2000-områden. Projektpartnern Finlands miljöcentral planterade dessutom ut fjärilar i två nya områden i Rekijoki och Borgå. En lyckad utplantering är summan av många faktorer; exempelvis måste väderleksförhållandena vara gynnsamma för fjärilarnas förökning och övervintring i några år efter utplanteringen. Finlands miljöcentral kommer att följa upp mnemosynefjärilens framgång i de nya utbredningsområdena även efter att projektet avslutats för att bekräfta att utplanteringarna lyckats.

BILD: HENNA KETTUNEN

BILD: MIKKO KUUSAARI

CINNOBERBAGGE

I Finland förekommer cinnoberbaggen (*Cucujus cinnaberinus*), som lever under barken på döda och mulnande aspar, numera endast i två Natura 2000-områden. Arten är hotad till följd av att stora gamla aspar nästan aldrig förekommer i ekonomiskogar och är sällsynta även i skyddsområden. Cinnoberbaggens situation förbättrades genom att gynna aspen i skalbaggens nuvarande utbredningsområden. Man hoppas att den i framtiden kommer att sprida sig också till andra skyddsområden.

BILD: TEEMU RINTALA

ARTINVENTERINGAR

Artdata är ett väsentligt verktyg med tanke på skyddsområdenas vård, användning och uppföljning. De olika organismgruppernas arter inventerades som en del av planeringen. Inventeringarna gav värdefull information om skyddsområdena och säkerställde att projektets åtgärder inriktades rätt och beaktade arternas speciella krav i varje objekt. Förändringar i områdenas artsammansättning följs upp även efter att projektet avslutats.

BILD: JARKKO KORHONEN

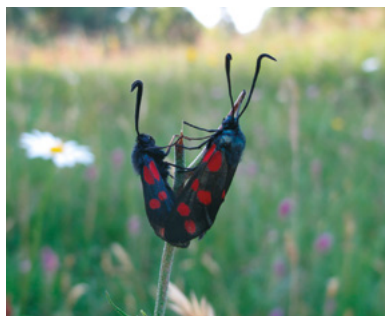

BILD: MAIJA MUSSAARI

Korskovall

BILD: MAIJA MUSSAARI

Allmän bastardsvärmare

I Dälvits betesområde i Kyrkslätt röjdes träd och buskar både med talkokraft och maskinellt.

BILD: PÄIVI LEIKAS

Tillsammans är vi effektiva

"Konkret arbete, trevlig samvaro och glädjen att få se en igenvuxen skogsdunge förvandlas till ett vackert landskap."

Så här sammanfattar en frivillig naturvårdare sina minnen från ett talkoläger. Inom projektet erbjöds många möjligheter att delta i naturvård. Inom

ramen för projektet ordnades bland annat 15 talkoläger i samarbete med WWF Finland. Under WWF-lägren utfördes hela 1 100 dagsverken naturvård.

Utöver det skapades också ett nytt koncept för frivilligarbete, Senior rangerverksamheten. Många av de aktiva

pensionärer som inbjöds att delta i frivilligarbetet var också vana med traditionellt jordbruksarbete. Det ordnades 16 Senior ranger-evenemang med totalt 447 deltagare.

Kommunikation om naturvården spelar en viktig roll

Kommunikationen spelade en viktig roll i all verksamhet under hela projektet. Information om naturvårdsåtgärderna samt vilka arter och habitat som drar nytta av vården spreds till både allmänheten och yrkesfolk inom branschen.

Resultaten av projektet har samlats på en webbplats, där det också finns permanenta presentationer av några vårdbiotoper. På nätsidan hittar du även länkar till videon om projektets verksamhet, en om Senior Ranger-verksamheten och en om bränning av hed på Jurmo:

<http://www.metsa.fi/web/sv/naturvardlife>

- Projektet togs upp över 300 gånger i olika medier.
- God praxis för skötsel av vårdbiotoper och lundar förmedlades under en kurs i naturvård, som lockade mer än 90 yrkeskunniga inom branschen.
- Arbetet och resultaten presenterades också internationellt med hjälp av publikationer och föredrag.
- I Noux och Tykö nationalparker ordnades naturstigarna som informerar om naturvård.
- Vid 19 naturvårdsobjekt som lockar många friluftsentusiaster och andra besökare sattes permanenta informationstavlor upp.

Skötsel av de fantastiska hedarna på Jurmo genomfördes som ett samarbete mellan Forststyrelsen, WWF Finland och talkodeltagare.

BILD: MAIJA MUSSAARI

Naturvård-LIFE:s projektområden

1. De skyddsvärda marina områdena i Ekenäs och Hangö skärgård och Pojoviken
2. Meiko-Lapträsk
3. Medvastö - Stormossen
4. Områdena kring Lojo sjö
5. Noux
6. Svarta backens lund och fågelområdet i Östersundom
7. Borgå åmynning - Stensböle
9. Hiidensaari
10. Houtskärs lundar
11. Ävensors lund
12. Sjalö skärgård
13. Nystads skärgård
14. Tykö högländ
15. Skärgårdshavet
16. Rekijoki ådal
17. Pemar ådal
18. Kimitoöns berg och klippor
19. Vaisakko
20. Kolkanaukko
21. Mielas
22. Läpiän koivikkolehdot
23. Uuhiniemi
24. Vanajavesiområdet
25. Vanajavesi fågelområden
26. Kaakkosuo-Kivijärvi
27. Vahervuori
28. Isojärvi-Arvajanreitti
29. Kärppjärvi
30. Västäräkinmäen niityt
31. Äpätinkangas
32. Niukkala
33. Linnansaari
34. Suurlahden lampialue
35. Haapasaari-Luhtanen-Majaluhta
36. Pyhäniemi
37. Anttilan tila
38. Kyyvesi
39. Pyhäjärven alueen luontokokonaisuus
40. Puijo

41. Halmejoki-Karhonsaari-Potkunsaaari
42. Korsumäki-Keinälänniemi
43. Kolmisoppi-Neulamäki
44. Laivonsaari
45. Telkkämäki
46. Koli nationalpark
47. Huurunlampi-Sammakkolampi-Huurunrinne
48. Lappfjärds våtmarker
49. Kvarkens skärgård
50. Larsmo skärgård
51. Tegelbruksbacken
52. Oulanka
53. Syöte
54. Räkäsuo
55. Ison Kaitasen lehto
56. Pihlajavaaran lehto
57. Lauttolahdi - Soidinvaaras objekt
58. Martinselkonen
59. Bottenvikens nationalpark
60. Bottenvikens öar
62. Bredvikens fågelområde
63. Sibbo storskog
64. Laukkallio
65. Evois område
66. Sammalsuonpelto

